

Habrokomész ezalatt útra kelt Egyiptomból; de nem érkezett el Iráliáig, mert a szélvihar elragadta hajójukat, s egyes újjáról letérítve, Szicíliába sodorta. Szürakuszai szép nagy városában értek partot. Alighogy kikötöttek, Habrokomész nekilátott, hogy körüljárja a szigetet, és Anthia felől kérdezősködjék, hátha megudhama róla valamit. A tengerparton keresett szállást egy öregembernél, Aigialeusznál, aki halászmesterségből élt. Szegény bevándorolt volt ez az Aigialeusz, még az életét is alig tengette mesterségéből. De szívesen látta Habrokomészt, saját gyermekének tekintette, és szerfölött szerette őt. Már régóta együtt éldegéltek, amikor egyszer Habrokomész elmondta neki a maga történetét, beszélt Anthiáról, szerelmükről, bolyongásukról, s ekkor Aigialeusz is nekibuzdult, hogy a maga történetét elbeszélje.

– Én – úgymond –, Habrokomész fiam, nem vagyok szicíliai, nem ez a föld a szülőföldem, hanem a lakodaimóni Spárta, az egyik legelőkelőbb ottani családból származom, vagyonom is volt bőven. Serdülő koromban, ahogy legény-sorba léptem, beleszerettem egy városombeli szűzbe, Thelxinoé volt a neve, és Thelxinoé is viszonzta szerelmem. S amikor a városban éjjeli ünnepet ültünk, összekerültünk egymással, az isten vezérelt mindkettőnket, s élveztük azt, amiért összekerültünk. Egy ideig titkon folyt szerelmünk, s megesküdtünk egymásnak, hogy sűrűn egymáséi leszünk mindhalálunkig; de aztán talán valamelyik isten megri-gyelt minket. Én még csak serdülő legényke voltam, így Thelxinoét a szülei odaiérték egy lakodaimóni ifjúnak,

Androklész volt a neve. Ez az Androklész is már régóta szerelmes volt Thelxinoéba. A lány eleinte számtalan ürügyet eszelt ki, hogy késleltesse a nászt, végül aztán, ahogy szót válthatott velem négysemkőzt, megállapodtunk, hogy éjnek idején megszökünk Lakodaimónból. Fiatalemberek öltözött, mert még a haját is lenyírtam Thelxinoénak, és éppen a nász éjjelén kilopakodtunk a városból. Argosz és Korinthosz felé vetjük utunkat, s ott hajóra szállva, Szicíliába vitorláztunk. A lakodaimóniak, ahogy szökésünket észrevették, kavics-szavazzal halálra ítélték. Mi pedig itt éldegéltrünk, földi javakban szükösen ugyan, mégis boldogságunkban úgy tetszett, mindenben dúskálkodunk, hiszen együtt voltunk. Itt is halt meg Thelxinoé nem sokkal elévőtt, s holttétét nem temettem el, hanem itthon őrzöm, szüntelenül csókolgatom, s együtt élek vele.

Így beszélt, és nyomban bevezette Habrokomészt egy belső szobácskába, s megmutatta Thelxinoét. Öregasszony volt már, de Aigialeusz szemében még mindig szép fiatal nő. Holttete egyiptomi módra be volt balzsamozva, mert ehhez is értett az öregember.

– Így hát, Habrokomész fiam – mondotta –, mindig úgy szóllok hozzá, mintha még élne, mellette hállok és eszem, s ha olykor fáradtan térek haza a halászatról, már a pusztá látása is megvigasztal. Mert nem olyan ő az én szememben, amelynek te látod mostan, hanem felidézem, fiam, milyen is volt Lakodaimónban, milyen szökésünk idején; felidézem az éji ünnepet, felidézem megegyezésünket.

Még be sem fejezte Aigialeusz, mikor Habrokomész fel-sóhajta így szólt:

– Hát téged, te legboldogtalanabb asszony, megtalállak-e valaha, még ha holtan is? Mert Aigialeusz életének nagy vigasza Thelxinoé még holtában is, s most döbbenek csak rá, hogy az igazi szerelem nem ismeri a kort. Én pedig szüntelenül bolyongok szárazon és vízben, s még csak hallani sem

hallok semmit sem tefelőléd. Végzetes jóslat! Apollón! Min-
dennél súlyosabb jósigét adtál nekünk, de immár könyö-
rülj meg rajtunk, és váltsd valóra jóslatod végső szavait is!

II

Így elégelt Szürakuszaiban Habrokomész búslakodva,
Aigialeusz meg vigasztalagatta. Később a fiú már a munkát is
megosztotta Aigialeusszal.

Hippochoosz és jócskán megszorodott rablóbandája pe-
dig elhatározta, hogy otthagya Etiópiát, és immár nagyobb
fába vágja a fejszéjét. Mert Hippochoosz nem látta elég ki-
fizetőnek, ha egyenként fosztogatja ki az utazókat, csak
azt, ha betör a falvakba és városokba is. Összeszedve hát
cinkosait, s minden málhájukat csordányi igásbarmaikra s
nem kevés tevéjükre felrakatva, elhagyta Etiópiát, s Egyip-
tomba, egyenest Alexandriába vonult. Azt forgatta a fejé-
ben, hogy Föniciába és Szíriába is behatol megint. Anthiá-
ról pedig azt hitte, már rég halott.

Amphinomos azonban, a verembe dobott Anthia óre,
gyötürő szerelmében nem tudta rászánni magát, hogy elsa-
kadjon a fiatal nőtől, gyöngéd vonzalma s a lányt fenyegető
veszedelem miatt. Így hát nem követte Hippochooszt, ha-
nem a nagy nyüzsgésben észrevétlenül eltűnt a rablócsapat-
ból, és elrejtőzött egy barlangban az összelopkodott élelmi-
szerekkel.

Ahogy leszállt az éjszaka, Hippochoosz és cinkosai egy
Arcia nevű egyiptomi faluba érkeztek, hogy ott fosztogas-
sanak. Amphinomos pedig ugyanekkor felnyitotta a ver-
met, kihúzta Anthiát és bátorírgatta. A lány azonban még
mindig félt és gyanakodott, erre a rabló megesküdött a
Napra és Egyiptom összes istenére, hogy megőrzi őt szűzi
szeptőlenségekben mindaddig, amíg csak önként, bizalomból

oda nem adja magát. Bizott Anthia Amphinomos esküjé-
ben, s követte őt; még a kutyák sem maradtak el tőlük, úgy
megerterték Anthiát, kenyeres társukat. Csakhamar Kop-
toszba érkeztek, s elhatározták, hogy néhány napot ott töl-
tenek, amíg el nem vonul előlük Hippochoosz cinkosaival.
Volt gondjuk arra is, hogy a kutyák éhkoppot ne nyeljenek.

Hippochoosz és cinkosai pedig rátörve Arcia falvára, sok
falubelit leöldöstek, a házakat lángba borították, majd el-
takarodtak, de nem ugyanazon az úton, hanem a Niluson át;
az útjukba eső falvakból ugyanis minden bárkát összebara-
csoltak, így hát azokba szálltak, s elvitorláztak Szkhedria
felé. Itt partot érve, a Nilus folyása mentén végigportyázták
Egyiptom többi táját.

III

Közben az egyiptomi kormányzónak tudomására jutottak
az areiai események és Hippochoosz garázdálkodása, s hogy
a rablóbanda Etiópiából érkezett. Nagy sereget toborzott
hát, s az egyik rokonát, Poliüdoszt, egy szemre csinos, tette-
bátor ifjút élére állítva, a rablók üldözésére küldte. Poliüdosz
a sereg élén Péluszionnál érte utol Hippochooszt és cinkos-
társait. Össze is csaptak nyomban a folyóparton, s mindkét
csapatból sokan elesetek. Ahogy leszállt az éjszaka, megfuta-
modtak a rablók, de csaknem egy szálíg lekasabolták őket
a katonák, csak néhányat fogtak el közülük élve. Hippo-
choosznak sikerült csak egerutat nyernie az éj leple alatt.
Fegyvereit elhajította, s Alexandriába menekült. Itt fel-
tudott szállni egy útra kész hajóra anélkül, hogy felismer-
ték volna, s a hajó nyílt tengerre futott. Minden vágya az
volt, hogy Szicíliát elérje; mert azt gondolta, legkönnyeb-
ben ott rejtőzhet el, és ott tengetheti az életét. Azt hallotta
ugyanis, hogy nagy és gazdag a sziget.

IV

Poliüidosz azonban nem elégedett meg azzal, hogy legyőzte a rablók, akikkel megütközött, hanem elítélte, hogy átkutatja és megtisztítja fölük Egyiptomot – hátha rábukkan valahol Hippothooszra vagy valamelyik cinkosára. Útnak indult hát serege egy részével s az elfogott rablókkal – hogy elárulják, ha netán valamelyik cinkosuk feltűnnék –, s feléle hajózva a Niluson, sorra átkutatta a városokat. Az volt a szándéka, hogy egészen Etiópiáig előrenyomul. Elérte Koptoszt, ahol Anthia rejtőzött Amphinomossal. Anthia éppen odabent volt a szállásukon, Amphinomosz azonban felismerték az elkapott rablók, és beárulták Poliüidosznak. Nyomban el is fogták és kivallatták, ő meg elbeszélte az Anthiával történeteket. Poliüidosz ezek hallatára megparancsolta, hogy a lányt is vezessék elébe. Amikor előjött, kikérdézte, kicsoda, honnan való. De az mit sem árult el a valóságból, hanem azt mondta, egyiptomi, s a rablók foglyul ejtették.

Csakhamar Poliüidosz is szörnyen beleszeretett Anthiába, noha Alexandriában volt már felesége. S amint beleszeretett, először megkísérelte nagy ígéretekkel megnyerni őt. De aztán, ahogy a folyás irányában Alexandria felé hajóztak, és elértek Memphiszbe, rászánta magát Poliüidosz, hogy megerőszakolja Anthiát. A lánynak azonban sikerült megszöknie. Iszisz szentélyéhez futott, s ott oltalomért esdve felsikoltott:

– Űrnője Egyiptomnak, te ments meg újra, hisz már oly sokszor megszegtél! Tarsd távol tőlem Poliüidoszt is... Neked köszönhetem, hogy tisztán őriztettem meg magamat Habrokomész számára!

Poliüidosz az istennőt is félté, meg Anthiát is szerette, és szánta balsorsáért; ezért a szentély elé járult egymagában, s megesküdött, hogy sohasem követ el erőszakot Anthián, s

se semmiféle sérelemmel nem bántja meg őt, hanem szentül megőrzi, ameddig csak Anthia akarja, mert mint szerelmes – úgy gondolta –, beéri azzal is, ha csak láthatja, és elcseveghet vele.

Hítt az esküvésben Anthia, és előjött a szentélyből. S mivel úgy döntöttek, hogy háromnap pihenőt tartanak Memphiszben, Apisz szentélyét is fölkereste. Ez a leghíresebb szentély Egyiptom-szerete, s az isten jóságát mond bárkinek, ha kéri. Aki a szentélyhez járul, elmondja imáját, könyörög az istenhez, és eltávozik, annak a templom előtt üldögélő egyiptomi gyerekek – folyóbeszédben vagy versben – megmondják a jövendőt.

Ide jött hát Anthia is, s térdre borulva Apisz előtt, így imádkozott:

– Legemberszeretőbb isten, te, aki minden jövevényt megszansz, könyörülj meg rajtam is, boldogtalanon, és mondj igaz jóságot nekem Habrokomész felől! Mert ha még megláthatom őt, ha még visszakaphatom férjemet, tőrök és élek tovább; de ha ő már halott, nekem is jobb elbúcsúznom ettől a kegyetlen ettől.

Igy szólt, és könnyeket ontva kiment a templomból. És íme, a szent liget előtt játszadozó gyerekek máris karban kiáltották feléje:

Anthia Habrokomészt mihamar meglátja, a férjét!

V

Megtudta közben Poliüidosz felesége, hogy férje egy fiatal nőt hoz magával, akibe beleszeretett. Megjédt hát, hogy az idegen nő valamiképpen még háttérbe szorítja őt. Poliüidosznak nem szólt ugyan egy szót sem, de azon törte a fejét, hogyan állhatna bosszút Anthián, aki, mint hitte, kivetette

hálóját az ő férjére. Poliüidosz éppen jelentést tett az egyiptomi kormányzóknak hadjárataról, azután meg hadvezéri teendőit látta el a seregnel. Távollétében Rhénaia – mert így nevezték Poliüidosz feleségét – magához hívatta Anthiát, aki a házukban lakott, letépte ruháit, ütötte-verte testét, és így rikoltozott:

– Te megátalkodott, kivettedt férjemre a hálód? Hiába talált szépnak Poliüidosz, nem válik javadra a te szépséged! A rablót talán elcsábíthatrad, a sok részeg fickóval együtt hálhattál! De ha Rhénaia hitveségyát bemocskolod, azt meg nem úszod szárazon!

Így óbégatott, majd lenyírta Anthia haját, gúzsba kötözte a lányt, s átadta egy Klütosz nevű bizalmas rabszolgájának, megparancsolva, hogy tegye hajóra, vigye Itáliába, és adja el egy bordélyosnak.

– Így legalább kielégítheted majd paráznaságodat, te szépség! – mondta.

Sírt-rítt Anthia, ahogy vezette őt Klütosz, s így panaszkodott:

– Csalfa szépségem, átkos búbjám, miért kísérték ily híven, bánatomra? Miért is okoztok nekem ennyi bajt? Hát nem volt elég a sírverem, a halálos ítélet, a kötelekek, a rablók – most meg már a bordélyház előtt ácsoroghatok, s egy bordélyos kényszeríthet rá, hogy bemocskoljam a mindmáig Habrokomésznek őrizgetett tisztaságomat. De jó uram – kiáltott fel Klütosz térdéhez borulva –, ne vigy ily gyalázatos büntetésre, hanem ölj meg inkább a magad kezével! Nem bírnám ki, hogy egy bordélyos legyen a gazdám! Tiszta éléhez szoktam, hidd el!

Így esdett, Klütosz meg szánakozott rajta.

Míg a lányt Itáliába vitték, hazatért Poliüidosz. Rhénaia azt mesélte be neki, hogy Anthia elszökött; az meg el is hitte szavait, a korábbi szokési kísérletek után. Anthia pedig Tarentum itáliai városban szállt partra. Itt a Rhénaiatól

rettegő Klütosz a parancshoz híven eladta őt egy bordélyosnak. Az meg ilyen szépséget még sose látott, ezért úgy vélte, busás hasznót húz majd a gyerekasszonyból, s néhány napi pihenőt adott neki, hogy felüdüljön a hajótól fátadalmi meg Rhénaia gonosz bánásmódja után. Klütosz pedig viszontért Alexandriába, s jelentette Rhénaianak, hogy végre-hajította a parancsot.

VI

Hippochoosz ezalatt megérkezett hajóján, és partra is szállt Sziciliában, de nem Szírakuszai, hanem Tauromenion kikötőjében, s megélhetési forrás után nézett.

Habrokomészt pedig Szírakuszaiban kétségbeesés, mély-séges csüggedés fogta el, hogy ily sok idő múltán nem talált rá Anthiára, de hazájába sem térhetett vissza. Elhatározta hát, hogy elhajózik Sziciliából, s Itáliába megy át, majd onnan, ha nem leli nyomát Anthiának, hazatér Epheszoszba. Siralmas hajót!

Szüleik pedig s az epheszosziak is mind mélységes gyászba merültek immár, mert sem híradás, sem levél nem érkezett tőlük. Küldöttket menesztettek hát mindenfelé, hogy felkutassák őket. De végül csüggedésükben és öregségükben a szülők nem győzték már erővel tovább, s megadták magukat a halálnak.

Habrokomész tehát Italia felé vette útját. Leukón és Rhodé pedig, Habrokomész és Anthia kenyeres társai – miután a gazdájuk Xanthoszban meghalt, rájuk hagyva busás vagyonát –, elhatározták, hogy elhajóznak Epheszoszba. Azt gondolták, hogy gazdáik már rég hazatértek épségesben, s hogy ők maguk is épp eleget ették a száműzetés keserű kenyerét. Hajóra rakták hát minden vagyonukat, és elindultak Epheszosz felé. Néhány napos hajótút után Rhó-

doszra érkeztek. Ott aztán megtudták, hogy Habrokomsz és Anthia nem tért még vissza, szüleit pedig meghaltak. Elhatározták hát, hogy nem sietnek vissza Epheszoszba, hanem ott maradnak egy ideig, amíg meg nem tudnak valamit gazdáikról.

VII

A bordélyos, aki megvásárolta Anthiát, kis idő múltán arra kényszerítette, hogy kiálljon a bordélyház elé. Fel is öltöztette szép ruhákba, felékesítette sok aranyékszerrel, s elvezette, hogy kiállítsa a házkapu elé. Anthia pedig hangosan sírt-zokogott:

– Jaj nekem, boldogtalannak! Hát nem volt elég eddig a balsors, a rabság, a rablók, most még arra is rákényszerítettek, hogy ringyó legyek? Méltán gyalázott szépség, miért is kísérsz minket ily híven, ha csak terhünkre vagy? De minék is siránkozom itt, miért nem eszelem ki a módját, hogy megóvhaszam mindmáig híven megőrzött tisztaságomat?

Így jajgatott, közben pedig a bordélyos a nyilvánosház elé vezette, útközben csitíva-fenyegve. Alighogy odaért és kiállt a ház elé Anthia, összecsődiült a tömeg, szépségét csodálva. Sokan máris készek lettek volna fizetni érte sóvár vágyakozásukban. De ő szorult helyzetében megtalálta a szabadulás útját-módját: földre vetette magát, tette, mintha elernyedne, és színelte, hogy az isteni betegségnek nevezett kórban szenved. A körülállókát szánalom és félelem fogta el egyszerre, sóvár vágyakozásuk, hogy vele haljanak, elszállt, inkább gondjaikba vették Anthiát. A bordélyos pedig látva, mekkora csapás érte őt, elhíre a fiatal nő betegségét, hazavezette, s ágyba fektetve ápolgatta Anthiát, s ahogy úgy látszott, magához tért már, betegségének oka felől tudakozódott. Anthia pedig így felelt:

– Már azelőtt is szólítam volna balsorsom felől, uram, s el akartam beszélni, mi történt velem, ám szégyenkezésből eltitkoltam mégis. De most már egy csöppet sem esik nehezemre előttem a szó, hiszen úgyis mindent tudsz rólam. Kisgyerek voltam még, amikor egy éji ünnepen elkészálva szüleim mellől, egy akkoriiban meghalt férfi sírjához vetődtem. Egyszer csak látom, hogy kiugrik a sírból egy kísértet, és meg akar engem ragadni, erre én sikítózva elszaladtam. A halott embert még látni is iszonyú volt, de annál is félelmetesebb volt a hangja. Végre aztán felvirradt a nappal, ekkor eleresztett, de előbb mellbe vágott, és megmondta, hogy ez a betegség meg fog támadni. Attól fogva szenvedek én ebben a bajban, hol enyhébben, hol súlyosabban. De én ebből, uram: meg ne haragudj rám semmiképp, mert nem én vagyok az oka az egésznek. Hiszen eladhatasz még, s mit sem veszítsz a pénzedből, amit értem adtál.

A bordélyos bosszankodott ugyan ezek hallatán, de megbocsátott Anthiának, hiszen – gondolta – nem tehet róla, hogy ilyen betegségben szenved.

VIII

Míg Anthiát a bordélyos ápolgatta betegségében, Habrokomsz elhajózott Sziciliából, és megérkezett az itáliai Nuceriába. Nem volt ugyan betető falatja sem, azt sem tudta, mihez kezdjen, de először is körüljárta a várost Anthia után kutatva, mert ez volt egész életének és bolyongásának egyetlen célja. De mivel semmit sem talált – hisz a fiatal nő a bordélyosnál volt Tarentumban –, elszegődött munkára egy kőfaragóhoz. Fárasztó volt a munka neki, se teste, se lelke nem szokott hozzá, hogy ilyen megerőltető, durva munkában törje magát. Keservesen gyötrődött hát, és balsorsán siránkozva sűrűn mondogatta:

– Lásd, Anthia, mily keserves mesterséget űz a te Habromész, szolgágra adva fejét! Ha volna még reményem rá, hogy megtalálalak, és azonnál együtt élünk majd, az mindennél jobban megvigasztalna. De lám, talán én magam is csak hiába-hasztalan fáradozom, s talán te is meghaltál a Habromész utáni sóvárgásban. Mert szentül hiszem, drágaságom, hogy még a halálban sem felejténél el engem soha.

Így siránkozott Habromész, és kínkeservvvel viselte a fáradalmakat. Anthia pedig Tarentumban álmot látott, míg aludt: úgy tetszett, együtt van Habromésszel, ő, a szép lány a szép ifjúval, és szerelmük legelső idejét élik. De megjelent egy másik szép asszony is, s elragadta tőle Habroméoszt. Végül arra riadt fel Anthia, hogy Habromész kiáltozik, s a nevének szólongatja őt, az álom erre szertefoszlott. A látomás után egyszerűen felugrott, és sóhajtozva – mert valónak vélte az álmot – így jajdult fel:

– Jaj nekem, boldogtalannak! Én szerencsétlen, minden sorscsapást kiállok, ezernyi viszontagságot elszenvedek, s asszonyi ész meghaladó fortélyokat eszelek ki Habromész iránti hűségemben, te meg talán egy másik asszonyt látsz szépnek! Mert ezt mondja nekem ez az álom. Hát akkor minék is élek még? Minek is emésztem magam? Jobb akkor meghalnom, s megválnom ettől a nyomorult élettől, megválnom ilyen gyalázatos, ilyen vészhozó rabolástól! De ha megszegted volna is az esküdet, Habromész, meg ne büntessenek érte az istenek! Mert csak kényszerből tetted, bizonyára. Én azonban mégis jobb szerek erényben meghalni.

Így beszélt könnyezve, s utat-módot keresett rá, hogyan is vessen véget életének.

A perinthosi Hippothoosz pedig eleinte keserves inségben tengődött Tauromenionban, de idők múltán beleszeretett egy öregasszony, akit szorongató inségében feleségül is vett. Csak kis ideig élt vele együtt, aztán meghalt az öregasszony, s ő temérdek pénzt, busás vagyont örökölt tőle. Számtalan sok rabszolga vette körül, finom kelmék és drága holmik tömkelege. Elhatározta hát, hogy Itáliába megy, s ott viruló szép rabszolgákat és szolgálokat vásárol, meg egyéb holmit is garmadával, ami csak egy gazdag férfinak illő. De Habromész emlékét is őrizgette még szüntelenül, s arra vágott, hogy rátaláljon, mert boldog lett volna, ha megoszthatja vele életét és vagyonát.

Tengerre szállt hát, és Itáliában kötött ki. Egy jó családból való szicíliai ifjú kísérte – Kleiszthenész volt a neve –, aki szépfű volt, ezért osztozott Hippothoosz egész vagyonában.

A bordélyos pedig, alighogy gyógyultnak látta Anthiát, máris azon töre a fejét, hogyan bocsáthatná áruba. Ki is vezette őt a piacérre, hogy a kalmároknak megmutassa. Hippothoosz ezalatt éppen körüljárta Tarentum városát, hogy megvásárolja, ha valami szépre bukkan. Ahogy meglátta és felismerte Anthiát, elámult a váratlan találkozás, s gondolkodóba esett erősen.

„Csak nem ez az a fiatal lány, akinek én sírvermet ásatam egykor Egyiptomban, és összezártam a kuttyákkal, hogy meglakoljon Ankhialosz megöléséért? Miféle fordulat ez? Hogyan menekülhetett meg? Hogyan szökhettek ki a sírveremből? Miféle csoda menthette meg őt?”

Így füstögött magában, aztán odalépett, mintha csak vásárolni akarna, megállt Anthia előtt, és megszólította: – Te kislány, nem vagy véletlenül ismerős Egyiptomban? Nem kerültél ott rablók markába? Nem ért még vala-

mi egyéb szörnyűség is azon a földön? Mondd csak meg bátran, mert ismerlek téged arról a tájról!

Egyiptom hallatára eszébe jutott Anthiának Ankhialosz, a rablóbanda meg a sirverem, felsóhajtott és feljajdult. Rá tekintett Híppothooszra, de a leghalványabban sem ismerte fel, hanem így válaszolt:

– Sok szörnyűség ért engem Egyiptomban, idegen, akárki légy is, még rablók markába is kerültem. De te miképpen ismered a történetemet? S honnan tudod, hogy ki vagyok én, boldogtalan? Szenvedéscím híre ugyan, hallom, messzi földön elterjedt már... de én téged egyáltalában nem ismerlek.

Hallva ezt Híppothoosz, a mondottaktól még világosabban felismerte Anthiát, de többet egy szót sem szólt, hanem bátorította, elmondta, ki ő, felidézte az Egyiptomban történeteket, és elbeszélte, szökése után hogyan lett dúsgazdag. Anthia pedig bocsánatot kért tőle, aztán elbeszélte tőviről hegyüre, hogy Ankhialosz tisztességtelen volt, azért ölte meg, beszélt a veremről és Amphinomosról, a megszelídült kutyákról és megmeneküléstükről. Megszánta őt Híppothoosz, és nem kérdezősködött tovább kileté felől. De ahogy napról napra együtt élt a fiatal nővel, csakhamar ő is arra a sorsra jutott, hogy megkívánta Anthiát, és vele akart hálni. Sok szépet ígértett neki, a lány azonban eleinte nemet mondott, méltatlannak nevezte magát gazdjára ágyára. Végül azonban, ahogy egyre jobban sürgette őt Híppothoosz, tanácstalan lett, hogy mit tegyen immár. Azt gondolta, szebb dolog, ha felfedi titkát Híppothoosz előtt, mint ha megszegné Habrokomésznek tett fogadalma, ezért elmondta Habrokomész, Ephesosz, szerelmüket, esküvésüket, balsorsukat, a rablókat, közben pedig szüntelenül Habrokomészt siratta.

Meghallva Híppothoosz, hogy Anthiával áll szemben, legkedvesebb barátjának hitvesével, átölelte őt bátorítón, s el-

beszélte Habrokomésszel kötött barátságukat. Házában tartotta ezentúl Anthiát érintetlenül, s körülvette minden figyelmességgel a Habrokomész iránti tiszteletből. Ő maga meg tűvé tett mindent, hogy Habrokomész nyomára bukanjon valahol.

X

Habrokomész pedig egy ideig végezte fáradságos munkáját Nucerióban, végül aztán nem bírta tovább a fáradsalmakat, és elhatározta, hogy hajóra száll, elindul Epheszoszba. Éjnek idején kiment hát a tengerpartra, s éppen elért egy útra kész gályát. Felszállt rá, és előbb ismét Szicília felé tartott, hogy onnan Krétát, Küprosz és Rhodoszt is érintve, Epheszoszba térjen. Abban reménykedett, hogy a hosszú hajóúton Anthiáról is megtudhat valamit. Szűkös útravalóval felszerelve el is hajózott hát, s elsőnek Szicíliaban szállt partra. Itt megtudta, hogy korábbi szállásadója, Aigialeusz, meghalt. Sirjára itáladozatot öntött, hosszasan elsiratta, majd újra tengerre szállt. Elhajózott Kréta mellett, kikötött Cipruson, itt néhány napig elicözött, s a ciprusiak helyi istennőjéhez imádkozott. Majd Rhodosz felé vette útját, s ahogy odaérkezett, a kikötő közelében keresett magának szállást. Most, hogy már közel járt Epheszoszhoz, minden szenvedése újra eszébe jutott: hazája, szülei, Anthia meg egész háza népe. Felsőhajtott:

– Jaj, én boldogtalan! Egymagam érkezem Epheszoszba, Anthia nélkül pillantanak meg majd a szüleim, hiábavaló hajóútról térek haza, én szerencsétlen! S talán hihetetlen lesz majd a beszámoló, hiszen egyetlen tarsam sincs velem, aki osztott szenvedéseimben. De csak tűrj még, Habrokomész, s majd Epheszoszban legalább addig viseld el az életem, amíg síremléket nem állítasz Anthiának, el nem siratod őt,

sírjára italáldozatot nem öntesz, utána aztán nyugovóra térhetsz melletté.

Így beszélt, és keresztül-kasul bebolyongta a várost, de nem jutott sem hírekhez Anthia felől, sem megélhetési forráshoz.

Leukón és Rhodé ezalatt Rhodoszon időztek, s fogadalmi ajándékot ajánlottak fel Héliosz templomában, melyet a színarany fegyverzet, Anthia és Habrokoméosz egykori felajánlása mellett helyeztek el. Fogadalmi ajándékuk aranybetűs felirattal ellátott oszlop volt Habrokoméosz és Anthia emlékeztetére, s az ajándékozók nevét is ráírták: Leukón és Rhodé. Habrokoméosz rábukkant erre az oszlopra, amikor imádkozni tért be az istenhez. Elolvasta a feliratot is, s felismerte rajta az ajándékozók – hűséges szolgái – nevét. Az oszlop közelében megpillantotta a színarany fegyverzetet is. Szörnyen elbúsult ettől, és leült az oszlop tövébe.

– Én aztán minden ügyemben szerencsétlen vagyok! – mondta magában. – Íme, elérkeztem életem határához, s sorscsapásokra kell emlékeznem. Lám, ezt az aranyfegyverzetet is én ajánlottam fel Anthiával együtt, vele indultam hajóutamra is, s most nélküle érkeztem Rhodoszra! Itt van ez az oszlop, kenyeres társaink fogadalmi ajándéka kettőnk emlékeztetére! Mivé legyenek hát én egymagamban? Vagy hol lelem meg szeretteimet?

Így beszélt búslakodva, de közben belépett Leukón és Rhodé, hogy elmondják szokásos imájukat az istennek. Látták ugyan az oszlop tövében ülni Habrokoméoszt, ahogy föltekint a színarany fegyverzetre, de nem ismertek rá, csak csodálkoztak, hogy valaki ily hosszasan elüldögél egy idegen fogadalmi ajándéka mellett. Leukón mindjárt meg is szólította:

– Mondd, ifjú, ugyan miféle szándékkal ülsz itt búslakodva és könnyezve e fogadalmi ajándékok mellett, melyek-

hez semmi közöd sincs? Mi gondod rájuk, mi fűz azokhoz, akiknek a nevét ide bevésték?

Habrokoméosz így felelt neki:

– Énrterem, igen, énrterem ajánlotta fel ezt Leukón és Rhodé. Anthia után őket kívánja látni először Habrokoméosz, a boldogtalan!

Ennek hallatára Leukónéknak még a szájuk is tátva maradt hirtelenében, de aztán felocsúdtak, és apránként ráismertek urukra, külsejéről, hangjáról, szavairól s az Anthiára való emlékezésről. Lába elé borultak, s elbeszéltek a maguk történetét: útjukat Türoszból Szíriába, Mantó haragját, hogy hogyan szabadultak a karmai közül, hogyan adták el őket Lükiaába, gazdájuk halálát, az öröklött vagyont, megérkezésüket Rhodoszra. Aztán közrefogták őt, és elvezették a házba, ahol szállást vettek. Mindenüket megosztották vele, gondját viselték, ápolgatták és bátorították. De Anthiánál mi sem volt kedvesebb az ő számára, lépten-nyomon csak őt siratta.

XI

Habrokoméosz tehát Rhodoszon éldegélt kenyeres társaival, s törte a fejét, mitévő legyen.

Hippochoosz közben elhatározta, hogy elviszi Anthiát Itáliából Epheszoszba, átadja őt a szüleinek, s hátha megudhat valamit Habrokoméoszról is. Felrakta hát egy nagy epheszoszi hajóra minden vagyonát, és útra kelt Anthiával. Néhány napi kellemes, szerencsés hajóút után kikötöttek Rhodoszon. Éjszaka volt még, s Hippochoosz a tengerpart közelében talált szállást egy öregasszonynál, akinek Althaia volt a neve. Anthiát is ehhez a szállásadó asszonyhoz vitte. Az éjszakát pihenésre szánta, másnap azonban már tovább akart hajózni. De a rhodosziak aznap állami ünnepüket ül-

ték Hélios, a Napisten tiszteletére, nagy pompával, körmenettel, áldozatokkal s temérdek ünneplő polgárral. Leukón és Rhodé is icsiettek, nem is azért, hogy az ünnepen részt vegyenek, mint inkább hogy Anthiáról meg tudjanak valamit.

Hippochoosz is odajárult a szentélyhez, oldalán Anthiával. A lány pedig feltekintett fogadalmi ajándékukra, s felidézve régi emlékeit, így kiáltott:

– Hélios! Te minden emberre rátekintsz, csak én rá nem, szerencsétlenre! Egykor milyen boldogan mondtam neked imát Habrokomész, s milyen boldogan mutattam be áldozatomat itt, Rhodoszon! Akkor még szerencsésnek tartottak, most viszont szabad polgárból rabszolga lettem, boldog asszonyból fogoly, én szerencsétlen! Egyedül térek vissza Epheszoszba, s Habrokomész nélkül lépek házuink népe elé!

Így szólott sűrű könnyzáport ontva, s megkérte Hippochooszt, engedje meg, hogy hajából levágjon egy fürtöt, Héliosznak áldozza, s elmondjon egy röpke imát Habrokomészért. Hippochoosz beleegyezett, ő meg fürtjeiből le nyírt, amennyit csak tudott, és kívárva az alkalmas pillanatot, amikor már mindenki elhagyta a szentélyt, felajánlotta áldozatát a következő felirattal:

FÉRJÉÉRT, HABROKOMÉSZÉRT ANTHIA ISTENNEK ÁLDOZTA HAJÁT.

Ezt bevégezve s elmondva imádságát, Hippochoosz kíséretében távozott.

XII

Leukón és Rhodé egy ideig az ünnepi menettel tartottak. Később a templomba lépve, megpillantották az áldozati adományt, s felismerték rajta úrnőjük nevét. Először is megcsókolták a hajfürtöket, és bőven ömlött a könnyük, mintha csak magát Anthiát látnák, végül aztán körbejárták a várost, hátha valahol őt magát is megtalálnák. A legtöbb rhodoszi ugyanis ismerte már a fiatal pár nevét korábbi látogatásuk óta. De azon a napon semmit sem találtak, s hazatérve csak a templomban látottakat jelenthették Habrokomésznek. Az ifjú lelkét felzaklatta e váratlan esemény, jóreménye is felvillant: hátha megtalálja Anthiát.

Másnap Anthia újra elment a templomba Hippochooszszal, mert nem volt kedvező az idő a tengerre szállásra. Leült a fogadalmi ajándékok mellé, könnyezett és sóhajtozott. Közben belépett Leukón és Rhodé. Habrokomészt otthagyták a szálláson, megint csak búskomorságba merülve. Odabent megpillantották Anthiát, de nem ismertek rá azonnal. Ahogy azonban mindent egybevetettek: szerelmét, könnyeit, fogadalmi ajándékát, nevét, arcvonásait, csakhamar felismerték őt. Térdéhez borultak hát, s még a szó is torokkon akadt. Anthia elcsodálkozott, hogy kik lehetnek, és mit akarnak tőle, mert azt nem is álmodta, hogy Leukónt és Rhodét viszontlátja még valaha.

Ők azonban, ahogy magukhoz tértek, felkiáltottak:

– Úrnőnk! Anthia! Mi vagyunk a te szolgálád, Leukón és Rhodé, sorstársaid az utazásban s fogságodban a rablóknál! Miféle jó szél fúj erre felé? Bízzál, úrnőnk, Habrokomész él, itt van minálunk, és téged sirat szüntelenül.

Elámult Anthia e szavak hallatára, s ahogy felocsúdott nagy nehezen, és rájuk ismert, átölelte, megcsókolta őket, s töviről hegyire megtudakolt mindent Habrokomész felől.

Összecsődült egész Rhodosz népe, hogy megtudakolják, hogyan került elő Anthia és Habrokomész. Hippothoosz is megjelent köztük, Leukónék nyomban felismerték, s ő is megtudta róluk, kicsodák. Minden kedvükre történt tehát, kivéve, hogy Habrokomész még semmiről sem értesült. Elszaladtak hát érte nyomban a szállására. Mikor meghalotta az egyik rhodoszitól, hogy előkerült Anthia, örülteként száguldott át a városon, Anthia nevét kiáltozva.

Iszisz szentélye előtt találkozott össze vele és kíséretével, addigra már seregestül követték őket a rhodosziak. Ahogy megpillantották, nyomban fel is ismerték egymást, hiszen ezután epedett a lelkük. Összeölelkeztek, és lehanyatlottak a földre. Sokféle érzelem kerítette hatalmába őket: öröm, fájdalom, félelem, emlékezés a múltra, rettegés a jövőtől. A rhodoszi nép pedig szerencsét kívánt nekik és ujjongott:

– Hatalmas istennő! – magasztalták Iszisz. – Viszont-lájuk újra Habrokomészt és Anthiát, a szépséges párt! – kiáltották. Ők pedig, ahogy magukhoz tértek, felkerekedtek, és Iszisz szentélyébe vonultak, ily szókkal imádkozva:

– Hálát adunk neked, legnagyobb istennő, megmenekülésünkért! A te segítséggeddel kaptuk vissza egymást, leges-legjobbban tisztelt Isziszünk!

És földre omoltak a templom előtt, és térdre borultak az oltárnál.

Leukón és Rhodé ekkor szállásukra vezették őket. Hippothoosz is odaköltözött Leukónékhoz minden vagyonával, és máris útra készen álltak, hogy Epeheszoszba hajózzanak. Amint áldozatokkal megünnepelték a napot, és terített asztalhoz ültek, ki-ki hosszan és apróra beszámolt a maga kalandjairól és tetteiről. Késő estebe nyúlt a lakoma, annyira örültek, hogy ily hosszú idő után végre viszontláthatják egymást.

S ahogy leszállt immár az éjszaka, mindnyájan nyugovóra tértek, ki hol érte éppen, Leukón Rhodéval, Hippothoosz Kleiszthenésszel, a szépfúval, aki Sziciliából Itáliába követte őt – Anthia pedig Habrokomésszel tért nyugovóra.

Mindnyájan álomba merültek, és mélyeséges csönd szállt le. Anthia átölelte Habrokomészt, és sírva szólongatta:

– Férjem, édes uram, hát visszakaptalak, hogy ennyit bolyongtunk szárazon és vizen, hogy megmenekültünk a rablók fenyegetésaitől, a kalózok ármánykodásától, a bordélyosok ocsmányosságától, a börtönből, a veremből, a máglyáról, a méregpohártól, a sirkamrából! Úgy térek vissza hozzád, Habrokomész, lelkennek ura, ahogyan legelőször elvittek mellőled Türoszból Szíriába. Mert senki sem tudott bűnre csábítani, sem Moirisz Szíriában, sem Perilaosz Kiliában, sem Egyiptomban Pszammisz és Polüidosz, sem Ankhialosz Etiópiában, sem Tarentumban a bordélyosgazdám, tisztán maradtam meg neked, mert minden furfangot elkövettem erényemért. De te, vajon te is erényes maradtál-e, Habrokomészem, vagy netán egy másik szépség kitorított engem emlékezetedből? Nem kényszerített-e valaki rá, hogy megfélekezzeled esküdről és énrólam?

Igy szólt, és újra meg újra elborította őt csókjaival. Habrokomész pedig így felelt:

– Esküszöm neked erre a várva várt napra, melyet alig értünk meg: sem egyetlen szüzet szépnék nem találtam, sem más asszony nem tetszett meg soha; ugyanolyan tisztán kapod vissza Habrokomészedet, ahogyan Türoszban a börtönben elhagytad.

Egész éjszaka beszélgettek, és örömet hittek egymásnak, mivel maguk is úgy akarták. Ahogy pedig felvirradt a nap, hajóra szálltak, melyet megraktak mindennel, amijük csak volt, s a tömegestül összesereglett rhodosziak búcsúintégetése közepette kisiklottak a tengerre. Hippothoosz is velük tartott, s magával vitte minden vagyonát Kleiszthenésszel együtt.

Néhány napi hajóút után kikötöttek Epheszoszban. Már az egész város értesült szerencsés szabadulásukról. Alig-hogy partot értek, azonnal Artemisz szentélyéhez siettek. Hosszasan imádkoztak, áldozatokat mutattak be, aztán fogadalmi ajándékokat ajánlottak fel az istennőnek, egyebek közt egy írást is, melyben megörökítették minden kalandjukat és tettüket. Ahogy ezt befejezték, felmentek a városba, és szüleiknek nagyszerű síremléket emeltek – mert öreg-ségükben és kétségbeesésükben elhaláloztak, éppen gyermekeik visszatérte előtt.

Ők maguk ezután életük hátralevő részét úgy élték le egymás mellett, mintha mindennap ünnepet ülnének. Leukón és Rhodé mindenben osztottak kenyeres társaikkal. Még Hippothoosz is elhatározta, hogy hátralevő idejét Epheszoszban éli le. Áthajózott Leszboszra, ott nagyszerű síremléket emelt Hüperanthésznek, Kleiszthenészt meg fiává fogadta, és Habrokomésszel meg Anthiával Epheszoszban éldegélt.